

KIRAN MILLWOOD HARGRAVE

ROMANAS

*Nuneša mus ten, kur
visa kibirkščiuoja ir knibžda, kur
moterų širdys užauja garsiau nei audros.*

SAMANTHA SHANNON

*Times bestseleris Nr. 1,
Sunday Times bestseleris*

MALONĖS

baltos lankos

Kiran Millwood Hargrave

Malonės

romanas

Iš anglų kalbos vertė Eglė Raudonikienė

baltos lankos

Penktas

Belaukiant sūnėno gimimo, Marenos kūnas jai pačiai tampa našta, tarsi keltų gailėstį ar net pasidygėjimą. Jis peralkęs ir neklusnus. Vaikstant jai rodo, jog tarp kaulų prisikaupė oro burbulų ir jie sproginėja ausyse.

Sielvartas užpildo sielą, bet nepasotina. Moterys bandė tai ignoruoti, tačiau, praslinkus lygiai pusei metų po audros ir Kirstenei Siorensdoter bažnyčioje paprašius žodžio, Marenai pro akis jau nebeprasprūsta jos ties žandikauliais nukarusi oda, taip pat ryškiai išsišakojusios mamatės rankų venos. Tikriausiai tai regi ir kitos, pakirdusios iš pamokslų snūdulio ir atidžiai sužiurusios.

– Ilgiau laukti nebėra prasmės, – prabyla Kirstenė, tarsi pratęsdama pokalbį. Virš jos mažų mėlynų akių susimetusi raukšlė. – Mūsų kaimynai dosnūs, tačiau visi žinome, kad dosnumas turi ribas. Privalome apsirūpinti pačios. – Jai išsitiesiant trakšteli sąnariai. – Ledas nutirpo, saulė nenusileidžia, turime keturias valtis, tinkamas plaukti į jūrą. Laikas imtis žūklės. Mums reikia dvidešimties moterų, bent šešiolikos. Aš viena jų.

Ji apsidairo.

Marena tikisi, jog kitos – Sigfridė ar Turilė, gal net pastorius – ką nors pasakys, ims prieštarauti. Bet jis irgi sulysęs tiek,

kad jau nebeturi ko numesti. Kirstenė, kad ir kaip tiesmukai, sako tiesą. Marenos ranka pakyla su dešimčia kitų. Tiesiant ją aukštyn Mareną apima tokia nesvarumo būseną, tarsi remtųsi į vėją, tačiau svaigulys netrukus praeina, kaip būna atgavus pusiausvyrą. Mamatė rūsčiai dėbteli, tačiau nieko nesako.

– Ir viskas? Tiek rankų užteks tik dviem valtimis, – sako Kirstenė.

Moterys nuduria akis ir ima muistytis klauptuose.

*

Jos manė, jog viskas nutarta. Tačiau Turilė į trečiadienio susirinkimą atneša žinią, kad pastorius Kurtsonas, nors bažnyčioje ir neprieštaravo, staiga atgavęs balsą ir parašęs laišką.

– Labai gudru, – prunkšteli Kirstenė nepakeldama akių nuo darbo: ji siuva ruonenų pirštines, Marenos spėjimu, irklams suimti.

– Ponui, kuris netrukus užims Vardėhiusą, – pareiškia Turilė, ir net Kirstenė nustėrusi pakelia galvą.

– Tvirtovė? Mūsų? – Sigfridės akys sužimba smalsumu. – Tikrai?

– Žinai kokią kitą? – atkerta Turilė, tačiau Marenai klausimas nekelia nuostabos. Tvirtovė, kiek ji save gyvą pamena, stovėjo tuščia.

Greta Marenos mamatė su Dyna taip pat liaujasi dirbusios. Jos trise lopo seną tinklą, ir Dyna nuleidžia savąjį galą ant kelių po mažuoju Eriku, pūpsančiu drobinėje nešyklėje. Ji nudelbia galvą taip arti jo, kad atrodo lyg paukštė, peninti mažylį.

Paskutinis kartas, kai jos trise drauge lopė, įsirėžė į atmintį, ir adata atrodo lyg priešas. Marena pirštais suima

plonus siūlus, kad nepamestų, kur baigusi. Dago motina fru Uliufsdoter sustačiusi suolus palei savo virtuvės sienas, ir juos nusėdusios moterys atrodo tarsi sutūpusios palei kvadratinio denio kraštą. Ant grindų nedrąsiai šokinėja liepsnos atšvaitai.

– Joje įsikurs lensmanas Hansas Kioningas. Paskirtas paties karaliaus Kristijono įsakymu, jis imsis didelių permainų, anot pastoriaus Kurtsono, susijusių su bažnyčios lankymu. – Turilė įbėda žvilgsnį tiesiai į Dyną. – Be to, jis ketina sutramdyti lapius ir priartinti juos prie Dievo.

Dyna šalia Marenos pasimuisto, bet atremia Turilės žvilgsnį.

– Su tokiais pagalbinkais kaip Nilsas Kurtsonas jam nieko nepavyks, – rėžia Kirstenė. – Tas nė karvės į ganyklą neatvestų.

Dyna prunkšteli ir vėl imasi adatos.

– Pastorius Kurtsonas man sakė, kad kitas jo pamokslas bus skirtas tau, – pareiškia Turilė, įsmeigusi primerktas akis Dynai į viršugalvį. – Lensmanui jūsų žvejyba neatrodys padori.

– Jis dar ne mūsų lensmanas. Be to, padorumu sotus nebūsi, – atsikerta Kirstenė. – O žuvimi – taip. Man nė motais, ką apie tai mano kažkoks škotas.

– Jis škotas? – Sigfridė išpučia akis. – Kodėl ne norvegas ar danas?

– Jis daug metų tarnavo danų laivyne, – atsako Kirstenė, nudūrusi žvilgsnį į adatą. – Išvijo iš Špicbergeno piratus. Į Vardėhiusą jį paskyrė pats karalius.

– Iš kur visa tai žinai? – klausia Turilė.

Kirstenė nepakelia akių.

– Ne tu viena turi ausis, Turile. Aš pasikalbu su jūreiviais, atplaukiančiais į mūsų uostą.

– Pastebėjau, – numykia Turilė. – Tai nuodėm begėdiška. Kirstenė atsuka kurčią ausį.

– Tegu pastorius Kurtsonas sekmadienį burba, ką nori, negirdėsiu nė žodžio per pilvo urzgimą.

Marena užkanda juoką. Jeigu išplaukti į jūrą būtų pasiūliusi ne Kirstenė, o kuri nors kita, tikriausiai moterys tai būtų praleidusios pro ausis. Bet Kirstenė visuomet buvo tokia saviimi pasitikinti, atkakli ir tvirta, tad drungni pastoriaus Kurtsono įspėjimai sekmadienį jų nė kiek neatgrasė. Lensmano atsakymas jo dar nepasiekė, tad Kirstenė spiria plaukti nieko nelaukiant.

*

Trečiadienį, užuotėjusios į susirinkimą, aštuonios jų susitinka uosto pakraštyje. Žinia apie laišką lensmanui atbaidė kelias savanores, tad likusios nusprendė plaukti viena valtimi.

Apsitaisiusios mirusių vyrų ruonenų kailiniais ir kepurėmis moterys vos krutina storomis pirštinėmis apmautas rankas, įsitvėrusias virš galvos styrančių irklų, ir dėbso į jukinių sutaisytų tinklų, susivėlusią kaip plaukų tumulas, kuri Marena kasdien ištraukia iš mamatės žuvies stuburkaulio šukų.

– Na, ką, – suploja Kirstenė plačiais delnais. – Mums reikia trijų. Marena, padėk man.

Nors ir plačios, jos rankos labiau įgudusios, o Marenos pirštai kliūva ir pinasi, nesugraibydami plono tinklų rezginio. Diena pasitaikė graži, dangus šviesus, kad ir apniukęs, atlėgo ir ištikus mėnesius kaulus galandęs šaltis.

Uosto pakraštyje jiedvi išskleidžia tris tinklus, o kitos juos prispaudžia nugludintais juodais akmenimis. Tuomet

eidama nuo akmens prie akmens Kirstenė parodo, kaip tinklą sulankstyti, kad paskui būtų lengva išskleisti.

– Iš kur tiek žinai? – paklausia Ednė.

– Vyras išmokė.

– O kam? – Laibas Ednės balselis persmelktas nuostabos.

– Šiaip, – atkerta Kirstenė. – Dabar kitą.

Iš visų pusių jas seka akys: pro langus, o atidžiausiai – iš bažnyčios tarpdurio. Liesa pastoriaus Kurtsono figūra boluoja žvakių šviesoje, už jo švyti medinis kryžius. Žvilgsniai kreivi ir smerkiantys.

Galiausiai jos sukrauna į valtį tinklus ir sulipa pačios. Mamatė suruošusi Marenai lauknešėlį, kokį įduodavo Erikui ir tėčiui: sėmenimis pabarstyta duonos paplotėlį ir gabalėlį džiovintos menkės iš paskutinės tėčio žūklės. Šią detalę ji pabrėžė didžiuodamasi, tarsi tai būtų ne blogas ženklas, kaip bijo Marena, o palaiminimas. Širdis jai apsitraukia šalčiu tarytum balkšva alaus puta.

Prieš lipdama į Madso valtį Marena padaro tai, ko vengė ištisus mėnesius – pažvelgia tiesiai į jūrą, atsainiai plekšnojantią laivės šoną mažais delniukais. Tai *bangos*, pasitaiso Marena. Jūra neturi nei pirštų, nei rankų, nei praryti besižiojančios burnos. Marena jai buvus nebuvus: apskritai apie ją nieko negalvoja.

Ji sėda prie irklo greta Ednos ir ima irti. Niekas iš stebėtojų nedžiūgauja ir nemojuoja, valčiai išplaukus, atsuka nugaras.

Kirstenė jas suporavo pagal augumą. Ednė su Marena panašaus ūgio ir amžiaus, nors Ednė šiek tiek smulkesnė. Marenai tenka sušvelninti savo grybšnius, kad prie jos prisitaikytų, o iš laivo kelio zigzago ji mato, kad kitos dar neperprato būtinybės derintis prie partnerės ritmo. Tas skaičiavimas blaško

dėmesį, ir Marena vargiai pastebi, kad krantas vis tolsta ir tolsta, ir netrukus jos pasieks uosto žiotis, už kurių plyti tikroji jūra, pilna banginių, ruonių, audrų ir nuskendusių, namo negrįžusių vyrų.

Vos po kelių minučių jai iškausta rankas. Nors nė viena iš jų negyvena dykai, šis judesys visai kitoks: lankstymasis pirmyn atgal pakerta pečius ir žastus, ima diegti sprandą ir nugarą, kietas suolas rėžiasi į šlaunis. Apie galvas įninka nardyti paukščiai – taip žemai, kad Ednė spygteli.

Marenos plaučiai kone dainuoja: oras švilpdamas leidžiasi žemyn ir iškyla sudvisęs, dulkių skonio. Ant kailinių nuo plaukų varva prakaitas ir jūros pūslai, veidas aptirpęs, lūpos, pučiančios koptų kvapą, suskirdusios. Nenuostabu, kad vyrai auginosi ilgas barzdas: savo plynais skruostais ji jaučiasi netinkama jūrai lyg naujagimis.

Ūmiai jos pasiekia žiotis ir atsiduria atviruose vandenyse. Vos palikus užuolanką, užgula smarkus vėjas, kelios moterys klykteli valčiai ėmus siūbuoti per stipresnes bangas.

– Pirmą tinklą! – įsakmiai, bet ramiai paliepia Kirstenė.

Ednė su Marena jį išsilanksto, kitoms tebeirkluojant toliau. Jos užmeta tinklą tarsi šviežią paklodę ant lovos. Šis lyg apklotas priglunda prie bangų ir nugrimzta, paviršiuje laikomas kamštinių plūdžių. Tempdamos jį paskui valtį už virvės, kitoje pusėje jos išmeta antrąjį.

– Inkarą! – šūkteli Kirstenė.

Magda su Brita jį išverčia per kraštą, ir sunkus metalas nugarma į gilumą. Vyrai paleistų tinklus ir plauktų tolyn užtaisyti daugiau, tačiau jos nedrįsta irtis už Horniojos gūbrio. Iš skausmo Marenai suakmenėja rankos, ir ji iš paskutiniųjų

suka akis nuo stačios saliūkštės kupros, stūksančios vos už šimto pėdų.

Išmetus inkarą ir tinklus, jas apima kažkas panašaus į džiaugsmą. Magda sukikena iš žemyn smingančių paukščių, ir jai aidu atliepia juokas, išsprūdęs Marenai. Jos susyk nutyla, tačiau kažkas išnyksta. Moterys laisviau išsiramsto po laivės įdubimus ir pasidalija maistu. Prasiskiria debesys ir nuo saulės, nors ir nešildančios, Marenai ima rausti nosis. Ji pavargusi ir laiminga, o banginio net neprisimena.

Po kokios valandos saulę uždengia šešėlis, dangumi ima risti debesys ir jūra vėl pasišiaušia. Stoja grėsminga tylą, bet joms nėra kas darą, kaip tik laukti. Kažkur už ledu blizgančio horizonto dunkso Špicbergenas, kur, anot Kirstenės, lensmanas kariavo su piratais. Labai gali būti, kad jos dabar žvelgia į pasaulio kraštą.

– Tinklus, – taria Kirstenė. – Laikas.

Kad joms pasisekė, Marena pajunta vos truktelėjusi. Tinklas sunkus, joms gelia rankas, bet kai žalzganą vandens paviršių ima taškyti pirmos blizgančios ir spurdančios žuvys, moterys pratrūksta stūgauti iš džiaugsmo. Traukdamos vis stipriau ir greičiau, valtės dugną jos netrukus užverčia puse tinklo laimikio.

Be arktinių menkių ir kitos baltos žuvies, tinkamos džiovinti, čia yra dailių lyg sidabro adatos silkių ir besidaužančių laišių – šias Kirstenė, paėmusi po vieną, trinkteli galvomis į valtės bortą. Ednė susigūžia, o Marena valiuoja su kitomis. Antrasis tinklas beveik toks pat pilnas, tarp menkių it paklaikęs blaškosi vienas raudonas jūrinis ešerys. Marena jį švelniai pakelia ir tvirtai suima už uodegos. Nuo jo galvos bilstelėjimo

į valtės kraštą jai per sopamą pilvą perbėga džiaugsmingas virpulis.

– Šaunuolė, – taria Kirstenė, uždėjusi ranką jai ant peties, ir Marenai akimirką kyła ūpas krauju išsitepti skruostus tarsi medžiotojui.

Šviesos užtektų dar kartą tinklams užmesti, tačiau jos nenori vyti Dievo į medį. Tad pasuka valtį namop ir dabar sėdi veidu į atvirus vandenį, kuriuos perskrodžia tik uolėta Horniojos kupra. Ednė ima pusbalsiu melstis, o Marena užsimerkia ir giliai įkvėpusi įsijaučia į irklo trauką.

Parsiiria greitai, lengviau atitaikydamos viena kitos ritmą tarsi gerai suderintas instrumentas. Jų niekas nelaukia. Kirstenė iššoka į krantą pririšti valtės, o Marenai bežiūrint į tamsų vandenį ima dingotis, kad banginis jas visąlaik sekė, o dabar šoks ir nugara sudaužys valtį į šipulius.

Bet netrukus ji, kitų prilaikoma, išsiropščia iš valtės, tik po kojomis vis dar linguoja. Žemė net po pusdienio jūroje atrodo kitokia: jai keista, kaip jūreiviai apskritai ištveria grįžę į krantą. Joms nešant laimikį į skirstymo lovius, pasirodo ir kitos moterys su Turile priešakyje. Ištuštinus tinklus nusirita prislopintas džiaugsmingas šurmulyš, o Marena savo akimis netiki, matydama tokią gausybę.

– Dievas geradaris, – pareiškia Turilė, nors geliančios rankos Marenai byloja, jog tai ne Dievo, o jų pačių nuopelnas.

Mamatė į uostą atšlubuoja tarsi paliegusi, įsikibusi į Dyną, o šiai už nugaros Marena pastebi mažojo Eriko kepurėlę. Dyna kietai suspaudusi lūpas. Ji nemėgsta likti viena su mamate: pastaruoju metu šioji tapo labai išsiblaškiusi. Trukdo, painioja ruošos darbus, ado jau suadytas kojines, palieka neuždengtą

puodynes ir maistas sugenda. Dyna, be abejo, mieliau rinktųsi valtį, nei būti namie su vaiku ir mamate.

Marena padeda išskirstyti žuvis, o prie jai priklausančios dalies Kirstenė prideda jos nugalabytą ešerį. Ji panūsta pasigirti mamatei, tačiau toji pasidygėjusi nusuka akis tiek nuo žuvų, tiek nuo Marenos.

– Tavo veidas kruvinas, – taria ir nuseka paskui Dyną, nešina jų dalimi, atgal į namus, palikusi Mareną apsišluostyti.

Grįžusi namo Marena leidžia Dynai padėti doroti žuvis, išskyrus ešerį. Ji pati nuvalo žvynus, įpjauna liniją nuo sumaitotos galvos iki uodegos, išverčia žarnas. Sustumia jas, melsvai raudonas ir permatomas, į krūvelę greta lentos ir užgina Dynai išmesti. Tada sukrečia į ugnį ir stebi, kaip jos čirkšdamos išnyksta.

Tėčio žnyplėmis, padirbtomis iš jūrų vėplio ilties, Marena iš žuvies ištrauko net ir smulčiausias ašakas, o baigus iškart išverda, nors gardesnė būtų rūkyta. Trokšta ją suvalgyti dabar, kol šviežiausia, kol dar pamena, kaip jautėsi laikydama gyvą.

Mamatė ją stebi nuo lovos su savotišku kaktoje besirėžiančiu nepasitenkinimu. Ji atsisako žuvies ir tądien išvis nevalgo. Neklausinėja Marenos, kaip sekėsi jūroje, nesako, jog ja didžiuojasi. Tik nususuka lovoje ir apsimeta mieganti.

Marena kaip visada sapnuoja banginį. Burnoje tas pats druskos skonis, rankos taip pat įsitempusios. Bet šįkart banginis ne išmestas ant seklumos, o plaukia, ir nors jis juodas, nors turi penkis pelekus, ji nebijo. Ištiesia ranką – jis šiltas kaip kraujas.